

Sygn. akt III KRS 66/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)
SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E. B.
od decyzji Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 listopada 2012 r., znak: DSO-IV-[...]
w przedmiocie przeniesienia na inne miejsce służbowe,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 października 2015 r.,

uchyla zaskarżoną decyzję.

UZASADNIENIE

Sędzia Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej E. B. decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 listopada 2012 r., nr DSO [...], z dniem 1 stycznia 2013 r. została przeniesiona na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego w Busku Zdroju. Decyzja została wydana na podstawie art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.; dalej „Prawo o u.s.p.”) w związku z § 1 pkt 1 lit. d rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5

października 2012 r. w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych (Dz.U. 2012, poz. 1121; dalej „rozporządzenie z dnia 5 października 2012 r.”) oraz § 3 pkt 3 lit. c rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 października 2012 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz.U. 2012, poz. 1223; dalej „rozporządzenie z dnia 25 października 2012 r.”). Z dniem 1 stycznia 2003 r. następowało zniesienie Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej.

W odwołaniu sędzia E. B. wniosła o uchylenie decyzji o przeniesieniu jako sprzecznej z prawem, zarzucając naruszenie art. 75 § 2 pkt 1 oraz art. 20 pkt 1 w związku z art. 55 § 1 i 3, art. 75 § 1, art. 83, art. 91 § 1, art. 95 § 1 i 2 oraz art. 33 § 8 pkt 3 i art. 35 § 8c pkt 3 Prawa o u.s.p. – tj. przeniesieniu sędziego na nowe miejsce służbowe bez jego zgody na podstawie rozporządzenia z dnia 5 października 2012 r., wydanego z przekroczeniem granic delegacji ustawowej wyznaczonej – stosownie do art. 92 ust 1 Konstytucji przez normę wyrażoną w przepisach

„a) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 55 § 1 i 3 p.u.s.p. i art. 10 Konstytucji przez powołanie sędziego decyzją Ministra Sprawiedliwości na inne miejsce służbowe - obok, a zarazem ponad te, na które powołał sędziego Prezydent RP

b) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 75 § 1 p.u.s.p. i art. 180 Konstytucji przez wydanie decyzji z powołaniem przepisu stanowiącego wyjątek od konstytucyjnej zasady nieprzenoszalności sędziego bez jego zgody (art. 180 Konstytucji RP) i przeniesienie sędziego na nowe miejsce służbowe w wyniku równoczesnego zniesienia wielu sądów rejonowych, a nie w wyniku indywidualnej analizy potrzeby zniesienia albo istnienia danego sądu w ramach struktury niezbędnej do zapewnienia obywatelom ochrony prawnej na całym terytorium kraju;

c) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 83 p.u.s.p. przez zwiększenie wymiaru zadań sędziego znoszonego sądu jako sposobu na poprawę sprawności sądownictwa zamiast racjonalnej polityki kadrowej stosownie do art. 56 § 1 p.u.s.p.;

d) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 91 § 1 p.u.s.p. przez zwiększenie zadań i utrudnień w pracy sędziów niektórych sądów z pozostawieniem

dotychczasowych zakresów zadań sędziom innych sądów bez możliwości uzyskania ekwiwalentu z tytułu tego zróżnicowania;

e) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 95 § 1 i 2 p.u.s.p. przez zmuszenie sędziego do zmiany miejsca zamieszkania ewentualnie do ubiegania się o zgodę na zamieszkanie w innej miejscowości, która może być udzielona tylko w uzasadnionych przypadkach;

f) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. w związku z art. 33 § 8 pkt 3 p.u.s.p. i art. 35 § 8c pkt 3 p.u.s.p. przez zakłócenie pracy samorządu sędziowskiego na skutek uniemożliwienia wykonywania zadań sędziom znoszonych sądów wybranym uprzednio do zgromadzeń ogólnych sędziów okręgu i apelacji;

g) art. 20 pkt 1 p.u.s.p. przez uchybienie wymaganiu zasięgnięcia opinii Krajowej Rady Sądownictwa oraz zakłócenie realizacji prawa obywateli z obszaru właściwości znoszonych sądów do rozpoznania ich spraw w rozsądnym terminie”;

Dalszymi zarzutami były naruszenie art. 75 § 3 Prawa o u.s.p. przez zaniechanie odebrania od sędziego wniosku o przeniesienie na oznaczone miejsce służbowe przed wydaniem decyzji oraz art. 75 § 2 pkt 1 Prawa o u.s.p. przez wydanie decyzji na podstawie rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości, które weszły w życie 1 stycznia 2013 r. i nie obowiązywały dniu jej wydania.

Minister Sprawiedliwości wniósł o nieuwzględnienie odwołania. Przedstawił stanowisko mające potwierdzić zgodność jego działań z art. 75 § 2 Prawa o u.s.p., który – jak stwierdził – ma charakter szczególny i nie narusza konstytucyjnej zasady nieusuwalności sędziów, a daje niezbędne gwarancje materialne i proceduralne stabilizacji urzędu sędziego. Stwierdził, że przeniesienie sędziego do innej siedziby lub na inne stanowisko może w dwóch wypadkach nastąpić wbrew jego woli; na mocy orzeczenia sądu oraz na podstawie 75 Prawa o u.s.p., w szczególności w związku ze zmianą w organizacji sądownictwa albo zniesieniem danego sądu lub wydziału zamiejscowego (art. 75 § 2 pkt 1 Prawa o u.s.p.). Minister Sprawiedliwości podniósł, że art. 75 § 3 Prawa o u.s.p. nie nakłada na niego obowiązku „odebrania od sędziów wniosków w przedmiocie oświadczenia woli co do przejścia na inne miejsce służbowe”, a jest zobowiązany tylko do rozpoznania wniosków, które sędziowie złożyli samodzielnie, z własnej inicjatywy.

Sędzia E. B. nie złożyła wniosku o przeniesienie na inne, wskazane przez siebie miejsce służbowe, w związku z czym została przeniesiona na stanowisko sędziego sądu, który na mocy rozporządzenia z dnia 25 października 2012 r. przejął właściwość zniesionego Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej. Na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie zniesienia i utworzenia niektórych wydziałów w sądach rejonowych oraz zmiany zarządzenia w sprawie utworzenia wydziałów w sądach rejonowych (Dz.Urz.Min.Spraw. 2012, poz. 168) w miejsce dotychczasowego Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej zostały utworzone w Sądzie Rejonowym w Busku Zdroju cztery wydziały zamiejscowe z siedzibą w Kazimierzy Wielkiej.

W związku z rozpoznawaniem sprawy z odwołania sędziego Sądu Rejonowego w Żninie o stwierdzenie niezgodności z prawem decyzji Ministra Sprawiedliwości o przeniesieniu go w wyniku reformy sądownictwa na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego w Szubinie, postanowieniem z dnia 23 maja 2013 r. Sąd Najwyższy przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych z art. 180 ust. 2 i 5 w związku z art. 180 ust. 1, art. 178 ust. 1, art. 179 i art. 186 ust. 1 oraz w związku z art. 173 i art. 10 ust. 1 Konstytucji RP.

Postanowieniem z dnia 22 lipca 2015 r., P 35/13 (OTK A 2015 nr 6, poz. 85), Trybunał Konstytucyjny - na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym umorzył postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Uwzględnił, że w dniu 1 lipca 2015 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia niektórych sądów rejonowych (Dz.U. 2014, poz. 1683), na podstawie którego utworzono Sąd Rejonowy w Żninie (§ 1 ust. 1 lit. b), a Minister Sprawiedliwości decyzją z dnia 7 maja 2015 r., [...], przeniósł zainteresowanego sędziego z powrotem do tego Sądu i tam wyznaczył mu miejsce służbowe. W tych okolicznościach, przez przywrócenie na trwałe stanu poprzedniego, pokrywającego się z treścią żądania zawartego w odwołaniu sędziego, doszło do „materialnej konsumpcji odwołania”. W zmienionym stanie prawnym i faktycznym przestała istnieć bezpośrednia zależność między udzieleniem przez Trybunał Konstytucyjny

odpowiedzi na postawione pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy zawisłej przed Sądem Najwyższym. W konkluzji, art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o u.s.p. nie wymaga kontroli konstytucyjnej według wzorca zgodności z art. 180 ust. 2 i 5 w związku z art. 180 ust. 1, art. 178 ust. 1, art. 179 i art. 186 ust. 1 oraz w związku z art. 173 i art. 10 ust. 1 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasada wynikająca z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP oznacza, że Sąd Najwyższy jest związany rozstrzygnięciem o umorzeniu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku, którego nie może oceniać oraz także, że w tej sprawie nie została udzielona odpowiedź na pytanie prawne ujęte w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2013 r.

W niniejszej sprawie, na mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia niektórych sądów rejonowych (Dz.U. 2014, poz. 1683), z dniem 1 lipca 2015 r. zostały zniesione wydziały zamiejscowe Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju z siedzibą w Pińczowie, natomiast pozostały wydziały zamiejscowe Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju w Sądzie Rejonowym w Kazimierzy Wielkiej, w tym V Zamiejscowy Wydział Cywilny, którego przewodniczącą jest E. B.. Nie powstały okoliczności uzasadniające wydanie wobec sędzi E. B. decyzji o powrocie na dawne miejsce służbowe. Powoduje to, że w sprawie wszczętej jej odwołaniem nie doszło ani do „materialnej konsumpcji odwołania”, ani decyzja z dnia 14 listopada 2012 r. nie została uchylona. Nadal wywołuje skutek, do którego usunięcia dąży odwołanie.

Nie budzi zastrzeżeń możliwość odmowy zastosowania przez sąd przepisu sprzecznego z normą konstytucyjną skonkretyzowaną w stopniu pozwalającym na samoistne jej zastosowanie (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2001 r., III ZP 28/00, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 210; OSP 2001 nr 10, poz. 149, z glosą T. Kuczyńskiego), zwłaszcza gdy uprzednio zostało w sprawie skierowane odpowiednie pytanie prawne do Trybunału

Konstytucyjnego, a Trybunał (z różnych przyczyn) nie podjął co do niego rozstrzygnięcia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r., I CSK 482/08, OSNC-ZD 2009 nr D, poz. 95 i z dnia 12 maja 2005 r., I PK 246/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 11; por. też wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 lutego 2002 r., I SA/Po 461/01, OSP 2003 nr 3, poz. 17, z glosą R. Hausera i A. Kabata oraz glosą J. Mikołajewicza).

Również w przypadku oczywistej sprzeczności przepisu ustawy z normą konstytucyjną, sądy rozstrzygające konkretny spór korzystają z możliwości odmowy zastosowania przepisu ustawy (uchwała składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 października 2006 r., I FPS 2/06 (ONSAiWSA 2007 nr 1, poz. 3; OSP 2007 nr 11, poz. 133, z glosą P. Stanisławiszyna; wyroki tego Sądu z dnia 24 października 2000 r., V SA 613/00, OSP 2001 nr 5, poz. 82, z glosą L. Leszczyńskiego i z dnia 24 września 2008 r., I OSK 1369/07, niepubl.; postanowienie tego Sądu z dnia 12 sierpnia 2014 r., II FSK 2070/14, niepubl. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2000 r., III CKN 1089/00, OSNC 2001 nr 3, poz. 37; OSP 2001 nr 4, poz. 65, z glosą A. Zielińskiego; Przegląd Sądowy 2001 nr 6, s. 119, z glosą A. Szpunara; Przegląd Policyjny 2001 nr 2, z glosą M. Goettla).

W rozpoznawanej sprawie istnieje zatem podstawa do rozważenia, czy zachodzą przesłanki odmowy zastosowania art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 Prawa o u.s.p. z racji ich oczywistej sprzeczności z powołanymi wzorcami konstytucyjnymi.

Przepisy będące podstawę zaskarżonej decyzji (art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 Prawa o u.s.p.), przewidujące samodzielną kompetencję Ministra Sprawiedliwości do przeniesienia sędziego sądu powszechnego, bez jego zgody, na inne miejsce służbowe w następstwie zniesienia sądu, który stanowił jego siedzibę wyznaczoną mu przez Prezydenta RP w trybie art. 55 § 3 zdanie pierwsze Prawa o u.s.p., pozostają w oczywistej sprzeczności z wzorcami wynikającymi z art. 180 ust. 5 w związku z art. 180 ust. 1, art. 178 ust. 1, art. 179 i art. 186 ust. 1 oraz w związku z art. 173 i art. 10 ust. 1 Konstytucji RP.

Nieprzenoszalność sędziów (stałość ich miejsca służbowego) stanowi jedną z gwarancji niezawisłości sędziowskiej (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Artykuł 180 Konstytucji RP wyraża zasadę nieprzenoszalności sędziów, stanowiąc, że

sędziowie są nieusuwalni (ust. 1); złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie (ust. 2), a w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych wolno sędziego przenosić do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem mu pełnego uposażenia (ust. 5).

Przepisy art. 180 ust. 1, 2 i 5 oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji RP – będące wzorcami kontroli konstytucyjności regulacji ustawowych kwestionowanych w odwołaniu – należy rozpatrywać w ich wzajemnym powiązaniu, ponieważ określenie podstawowych gwarancji niezawisłości sędziowskiej w aspekcie odnoszącym się do statusu sędziego jest im wspólne. Wymienione regulacje o charakterze ustrojowym muszą być rozpatrywane zwłaszcza na tle ogólnych zasad funkcjonowania władzy sądowniczej, odrębnej i niezależnej od innych władz, zgodnie z art. 173 Konstytucji RP. Zamieszczone w art. 180 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji RP ograniczenia w przenoszeniu sędziego do innej siedziby, stanowiące gwarancję niezawisłości sędziowskiej, nie mają charakteru autonomicznego, więc należy je traktować jako jeden z instrumentów służących zapewnieniu niezależności władzy sądowniczej i jej zdolności do niezawisłego wymierzania sprawiedliwości (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 1998 r., K 3/98, OTK 1998 nr 4, poz. 52).

Reguła ta - co wynika z art. 180 ust. 5 Konstytucji RP - nie ma charakteru absolutnego. Wyjątki zostały zastrzeżone dla zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych. Można wtedy przenieść sędziego (nawet wbrew jego woli) do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem mu pełnego uposażenia. Z normy ustrojowej zawartej w tym przepisie nie można jednak wywodzić zezwolenia na przeniesienie sędziego na inne miejsce służbowe bez jego zgody, na podstawie decyzji podejmowanej samodzielnie przez Ministra Sprawiedliwości, organ władzy wykonawczej, z pominięciem udziału w tej czynności organów władzy sądowniczej, w szczególności Krajowej Rady Sądownictwa.

Odstępstwo od zasady nieusuwalności może nastąpić wyjątkowo, z uwzględnieniem zasad i wartości konstytucyjnych (por. uzasadnienie wyroku

Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009 nr 1, poz. 3, a w doktrynie L. Garlicki: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2005, teza 11 do art. 180 i teza 5 do art. 186). Pozostawienie w gestii Ministra Sprawiedliwości swobody decyzyjnej w sprawach powoływania, awansowania czy przenoszenia sędziów, w tym powierzenie prawa decydowania o przeniesieniu sędziego, nawet przy zapewnieniu sędziemu gwarancji zaskarżalności decyzji do Sądu Najwyższego, jest rozwiązaniem ustrojowo wadliwym. Nie można przy tym pomijać, że przypadki korzystania przez Ministra Sprawiedliwości z tego instrumentu nie są jednostkowe, o czym świadczy znana Sądowi Najwyższemu urzędowo liczba ponad 320 spraw o podobnym charakterze.

Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał Konstytucyjny, sposób powoływania sędziów ma zasadnicze znaczenie ustrojowe, nie tylko w kontekście instytucjonalnych gwarancji prawidłowego funkcjonowania organów władzy sądowniczej, lecz także realizacji prawa do sądu, legitymizacji władzy sądowniczej, urzeczywistniania zasady podziału i równoważenia władz czy chociażby dostępu do służby publicznej (por. uzasadnienie wyroku z dnia 8 maja 2012 r., K 7/10, OTK-A 2012 nr 5, poz. 48). Zgodnie z art. 179 Konstytucji RP, sędziowie są powoływani na czas nieoznaczony przez Prezydenta RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. W art. 186 ust. 1 Konstytucji RP przyjmuje tzw. system nominacji ograniczonej; współpracy w procedurze nominacyjnej organu władzy państwowej legitymującego się bezpośrednim mandatem społecznym z organem pełniącym rolę konstytucyjnego strażnika niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Model ten stanowi o legitymizacji władzy sądowniczej, a zarazem umożliwia urzeczywistnienie podstawowych zasad sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

Kompetencja do powoływania sędziów, w tym do wyznaczania ich miejsca służbowego, stanowi wyłączną prerogatywę Prezydenta RP, nie tyle jako przejaw wzmocnienia jego samodzielnej pozycji ustrojowej, co zaakcentowanie niezależności władzy sądowniczej od innych organów władzy publicznej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 czerwca 2012 r., K 18/09, OTK-A 2012 nr 6, poz. 63). Zasada rozdziału sądownictwa od egzekutywy w procesie powoływania sędziów doznaje wzmocnienia również dzięki temu, że Prezydent RP działa wyłącznie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, organu konstytucyjnego,

niezależnego od Prezydenta RP oraz innych organów władzy państwowej. Bez wniosku Krajowej Rady Sądownictwa nie może powołać określonej osoby na urząd sędziego. Sędzia nie jest powoływany przez Prezydenta RP do wymierzania sprawiedliwości *in abstracto*; powołanie sędziego do pełnienia urzędu następuje z jednoczesnym wyznaczeniem mu miejsca służbowego. Nadanie sędziemu inwestytury (imperium władzy sądowniczej) stanowi nie tylko legitymację do sprawowania władzy sądowniczej, lecz także określa zakres sprawowania tej władzy, istnieje bowiem ścisły związek między przyznaniem sędziemu prawa do wymierzania sprawiedliwości a koniecznością precyzyjnego, niebudzącego wątpliwości, ustalenia zakresu terytorialnego jego jurysdykcji. Skutkiem aktu wydanego przez Prezydenta RP na podstawie art. 179 Konstytucji jest powołanie sędziego do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w ściśle oznaczonym obszarze jurysdykcyjnym.

Naczelną zasadą ustrojową wynikającą z art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji RP jest także to, że sędzia orzeka, tj. sprawuje wymiar sprawiedliwości tylko w obrębie konkretnie wyznaczonej siedziby, którą określa akt powołania przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (art. 179 Konstytucji RP). W orzecznictwie przyjmuje się, że siedziba sędziego to konkretny sąd (obszar jurysdykcyjny), w którym sprawuje on wymiar sprawiedliwości (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r., III CZP 81/07, OSNC 2007 nr 10, poz. 154). Innymi słowy, sędzia danego szczebla sądownictwa powszechnego (rejonowego, okręgowego lub apelacyjnego) nie pełni służby w jakimkolwiek miejscu służbowym (sądzie), lecz tylko w takim miejscu, które zostało mu ściśle wyznaczone przez Prezydenta RP. Wskutek aktu powołania sędzia jest uprawniony do orzekania wyłącznie w tym sądzie, do którego został powołany. Sprawuje urząd w miejscu służbowym, którym jest konkretny sąd, obejmujący określony obszar jurysdykcyjny (art. 10 Prawa o u.s.p.; por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009 nr 1, poz. 3). W rezultacie nie może skutecznie sprawować wymiaru sprawiedliwości poza tak rozumianym miejscem służbowym, gdyż poza obszarem przypisanej sędziemu jurysdykcji nie jest podmiotem uprawnionym do orzekania, a zatem nie uosabia „właściwego sądu” w znaczeniu, jakie temu pojęciu przypisuje art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Nie może więc ulegać wątpliwości, że ustawowa regulacja art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 Prawa o u.s.p. w zakresie, w jakim powierza Ministrowi Sprawiedliwości samodzielną kompetencję do podejmowania decyzji w procedurze przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe bez jego zgody, z pominięciem udziału innych organów władzy państwowej, a przede wszystkim z pominięciem organu władzy sądowniczej, tj. Krajowej Rady Sądownictwa, nie odpowiada wzorcom ustrojowym określonym w art. 179 i art. 186 ust. 1 Konstytucji RP.

Art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 Prawa o u.s.p., na podstawie których Minister Sprawiedliwości wydał zaskarżoną decyzję, nie respektują ustrojowej pozycji władzy sądowniczej w stosunku do pozostałych władz (art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP). Wzajemna równowaga między władzą ustawodawczą, wykonawczą oraz sądowniczą (art. 10 ust. 1 Konstytucji RP) w związku z art. 173 Konstytucji RP, uzupełniana jest zasadą odrębności i niezależności sądów i trybunałów od innych władz. Inaczej mówiąc, art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP nakazują ściślejszą separację władzy sądowniczej od władzy wykonawczej niż rozdział między władzami ustawodawczą i wykonawczą, przy uwzględnieniu, że odrębność i niezależność sądów od innych władz nie może niwelować mechanizmu koniecznej równowagi (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 1999 r., K 8/99, OTK 1999 nr 3, poz. 41; z dnia 18 lutego 2004 r., K 12/03, OTK-A 2004 nr 2, poz. 8 oraz z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009 nr 1, poz. 3).

Sferę niezawisłości sędziowskiej jest jednak zawsze wyłączona z mechanizmu hamowania i równowagi, zakładającego możliwość ingerencji, a jakiegokolwiek wkraczanie w działanie i organizację władzy sądowniczej w sferze nieobjętej niezawisłością, może być dokonywane jedynie wyjątkowo i z dostatecznym uzasadnieniem merytorycznym (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 1993 r., K 11/9, OTK 1993 nr 2, poz. 37).

Unormowanie ustawowe dopuszczające możliwość przeniesienia sędziego, bez jego zgody, na inne miejsce służbowe przez Ministra Sprawiedliwości wkracza w sferę niezależności sądów i niezawisłości sędziów wprost. Gwarancji niezależności władzy sądowniczej nie stwarza w tym wypadku następcza kontrola decyzji Ministra przez Sąd Najwyższy, dlatego, że decyzja o przeniesieniu jest

skuteczna z chwilą jej doręczenia zainteresowanemu sędziemu (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 r., III CZP 46/13, OSNC 2013 nr 12, poz. 135), a ostateczne rozstrzygnięcie w przedmiocie odwołania sędziego może być w praktyce znacznie odłożone w czasie (przykładem jest rozpoznawana sprawa, w której wyrok Sądu Najwyższego został wydany po niemal trzech latach od decyzji, wyłącznie z powodu oczekiwania na rozstrzygnięcie przez Trybunał Konstytucyjny przedstawionego mu pytania prawnego). Stosowanie przez Sąd Najwyższy odpowiednio przepisów o postępowaniu kasacyjnym ogranicza zakres kontroli.

W tym kontekście istotne znaczenie ma stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, że ustawodawca powinien precyzyjnie określić sytuacje, w których może dojść do naruszenia stabilizacji zawodowej sędziego i powierzyć podejmowanie odpowiednich decyzji organom władzy sądowniczej oraz przewidzieć właściwe gwarancje proceduralne (por. wyrok z dnia 24 czerwca 1998 r., K 3/98, OTK 1998 nr 4, poz. 52). Należy też zwrócić uwagę na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07 (OTK-A 2009 nr 1, poz. 3), w którym stwierdzono, że regulacje ustawowe uprawniające Ministra Sprawiedliwości do samodzielnego delegowania sędziego bez jego zgody do pełnienia obowiązków w innym sądzie na okres sześciu miesięcy, jeśli wymagał tego interes wymiaru sprawiedliwości, oraz do delegowania sędziego bez jego zgody celem pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości i jednostkach mu podległych na okres do trzech miesięcy w ciągu roku, są sprzeczne z art. 10 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP.

W wyroku z dnia 7 listopada 2005 r., P 20/04 (OTK-A 2005 nr 10, poz. 111) Trybunał Konstytucyjny, zajmując się problematyką przenoszenia sędziów sądów administracyjnych na inne miejsce służbowe, uznał art. 94 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1271 ze zm.) za zgodny z art. 178 ust. 1 i art. 180 Konstytucji RP. Chodziło o przejściowy przepis uprawniający Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego do przeniesienia sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego na stanowisko sędziego wojewódzkiego sądu administracyjnego

w związku z reformą sądownictwa administracyjnego od dnia 1 stycznia 2004 r. Trybunał Konstytucyjny miał na względzie godny zaakcentowania w niniejszej sprawie aspekt wdrażania reformy sądownictwa administracyjnego, unormowanie tego procesu aktami prawnymi rangi ustawowej, tworzenie i znoszenie wojewódzkich sądów administracyjnych oraz ustalanie ich siedzib i obszarów właściwości przez Prezydenta RP (nie Ministra Sprawiedliwości), wreszcie przeniesienie i delegowanie sędziów przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, który - jak to określił Trybunał Konstytucyjny - ma nie tylko formalno-prawną, ale również odrębną od wynikającej z aktu powołania legitymację do decydowania w sprawach zawodowych sędziów.

Te poglądy Trybunału Konstytucyjnego w pełni uprawniają Sąd Najwyższy do stwierdzenia, że konieczność szybkiego reagowania Ministra Sprawiedliwości na bieżące potrzeby kadrowe sądownictwa nie może być merytorycznym uzasadnieniem dopuszczenia możliwości przeniesienia sędziego bez jego zgody na inne miejsce służbowe, władczej ingerencji organu władzy wykonawczej w zakres jurysdykcji przyznanej konkretnemu sędziemu w akcie powołania, nawet jeżeli wiąże się z obiektywnie występującymi przesłankami organizacyjnymi. Skoro ustrojodawca przewidział w art. 179 Konstytucji RP tryb obsady stanowisk sędziowskich w powiązaniu z wyznaczeniem konkretnych miejsc służbowych jako prerogatywę Prezydenta RP, realizowaną na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, to konieczność szybkiego reagowania przez Ministra Sprawiedliwości (będącego jednoosobowym „administratorem” wszystkich sądów powszechnych) na bieżące potrzeby sądownictwa nie usprawiedliwia odstępstwa od konstytucyjnej zasady niewkraczania władzy wykonawczej w sposób funkcjonowania i organizację władzy sądowniczej. Z tej perspektywy cała konstrukcja, w ramach której Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, najpierw tworzy i znosi kilkadziesiąt sądów jako jednostek organizacyjnych wymiaru sprawiedliwości, a następnie na tej samej podstawie wydaje jednoosobowo indywidualne decyzje o przeniesieniu kilkuset sędziów do innych sądów wiąże się z głęboką ingerencją w wykonywanie władzy sądowniczej.

Ostatecznym wnioskiem jest oczywista sprzeczność art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 Prawa o u.s.p. z art. 180 ust. 5 w związku z art. 180 ust. 1, art. 178 ust. 1, art. 179 i

art. 186 ust. 1 oraz w związku z art. 173 i art. 10 ust. 1 Konstytucji RP (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2013 r., III CZP 3/13, niepubl. oraz pkt II uzasadnienia uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13, OSNC 2014 nr 5, poz. 49; OSNKW 2014 nr 4, poz. 31; Przegląd Sejmowy 2014 nr 3, s. 193, z glosą J. Ciapały; OSP 2015 nr 3, z glosą E. Mazurczak-Jasińskiej oraz wyrok z dnia 8 października 2015 r., III KRS 34/12, dotychczas niepubl.).

Konsekwencją stwierdzonej niezgodności art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 Prawa o u.s.p. z powołanymi wzorcami konstytucyjnymi jest następcza ocena, że zaskarżona decyzja została wydana bez podstawy prawnej. Niezgodne z Konstytucją przepisy należy pominąć i stwierdzić, że odwołania E. B. od decyzji o jej przeniesieniu do innego sądu powołuje się na usprawiedliwione podstawy i podlega uwzględnieniu bez potrzeby rozważenia zarzutu zaniechania odebrania od niej wniosku o przeniesienie w oznaczone miejsce służbowe.

Stosując odpowiednio przepisy o postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy – stwierdziwszy, że postawa naruszenia prawa materialnego była oczywiście uzasadniona – orzekł o uchyleniu zaskarżonej decyzji (art. 398¹⁶ k.p.c. w związku z art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa i w związku z art. 75 § 4 Prawa o u.s.p.).

Rozstrzygnięcie uchylające decyzję Ministra Sprawiedliwości przenoszącą sędziego na inne miejsce służbowe wywiera skutek od chwili jego podjęcia (por. pkt VIII i IX uzasadnienia powołanej uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13, OSNC 2014 nr 5, poz. 49).